

АКАДЕМИК ТОДОР ГЕОРГИЕВ НИКОЛОВ – ПЛОДОТВОРЕН ЖИТЕЙСКИ И ТВОРЧЕСКИ ПЪТ

Здравка Костова

Резюме. Проследява се накратко жизненият и творчески път на акад. проф. Тодор Георгиев Николов от ученическите му години до учен от световна величина. Заслужено признание е отдадено на неговите изследователски постижения в областта на геологията, палеонтологията, еволюцията на Земята, глобалните екологични проблеми и педагогическите му успехи в обучението на студентите геолози и географи. Коментирани са заслугите му като организатор и ръководител на научни институции и на национални и международни научни форуми. Отразени са присъдените му национални и международни награди.

Keywords: Prof. Todor Nikolov, geology, geography, evolution, scientific activity

Академик Тодор Георгиев Николов е роден на 26.02.1931 г. в с. Варанá, Плевенска област. Той е световно признат български учен с основни научни интереси и приноси в областта на: 1. Палеонтологията и стратиграфията (таксономия и еволюция на амонитите, юрско-кредна граница, долнокредна стратиграфия и

амонитна палеонтология, принципи и методи на стратиграфията, секвентна и събитийна стратиграфия). 2. Теория на еволюцията (фактори, закономерности и възлови моменти в еволюцията на организмите; еволюция на екосистемите, еволюция на поведението; адаптация; кризи и катастрофални явления в еволюцията; влияние на орбитални фактори върху геоложкия летопис). 3. Регионалната геология (геоложки строеж и геоложка еволюция на отделни области от България, други европейски страни, мобилни зони и орогенни прояви в Тетиса, полева геология на нефта и газа). 4. Седиментология (катастрофални явления и цикличност в геоложкия летопис). 5. Палеоклиматология и палеогеография.

Роден е в селско семейство. Родителите му, Мария и Георги Николови, с грижа и отдаденост възпитават своите две деца – Донка и Тодор, и им предават изконните български ценности – отговорност, трудолюбие и стремеж към знание и професионално развитие. Личният им пример е модел за подражание, който той следва през целия си живот. Със състудентката си – Надежда Д. Тенева (геолог), създават свое уютно семейство, в което отглеждат и възпитават сина си Георги Т. Николов (юрист). Съпругата му, до кончината си през януари 2014 г., е неговата най-силна опора в живота и пример за подражание на внучката му – Надя Николова-Акселрод (юрист).

Начално образование завършва в родното си село, основно образование – в с. Градище, а средно образование – в гимназията „Крум Попов“ в гр. Левски през 1949 г. Напредничавата социална среда също създава благоприятни условия за неговото личностно изграждане – добожелателни и даровити приятели, добре организирани училища, висококвалифицирани, социално ангажирани и всеотдайни учители по призвание, способни да увличат учениците в стремежа им за интелектуално развитие. Най-дълбока признателност академик Николов храни към учителката си по френски език – мадам Елена Кантарджиева, завършила литература в Лозанския университет, Швейцария.

Три месеца той работи във „Винпром“ – гр. Левски, а в края на септември 1949 г. става нередовен учител в родното си село на ученици в слети класове. През 1950 г. постъпва студент по специалността „Геология“ в Природо-математическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През следването се откроява с изявени интереси и отлични постижения. Още тогава написва първите си статии в сп. „Природа и знание“ и в „Известия“ на Геологическия институт на БАН. В IV курс е избран за председател на кръжока по геология, а по повод юбилейно честване на първия български геолог Георги Златарски през 1955 г. произнася слово от името на студентската общност. Същата година защитава с отличен успех дипломна работа на тема „Геология на Поповските височини, Североизточна

България“. Има късмет да се учи при най-големите български учени-геолози: Стр. Димитров, Ек. Бончев, Ц. Димитров, В. Цанков, Ив. Костов, Ем. Белмустаков, М. Йорданов, г. Атанасов, В. Вергилов, Кр. Захаријева, Ан. Демирев, Б. Алексиев и др., сред които ярко се откроява въздействието на акад. Еким Бончев. Както казва Луи Пастър: „Шансът покровителства подготовения ум“.

След завършване на Университета започва работа в Комитета по геология (4.06.1955 – 14.01.1957) като геолог в Балканския проучвателен район, където участва в проучването на възлицата от Балканския басейн. Оттогава до днес той не е прекъсвал своите връзки с геологопроучвателните поделения на Комитета по геология и поделенията на неговите правоприменици. След постъпване в Геологическия институт на БАН той постепенно се ориентира към палеонтологията и стратиграфията.

Научната и преподавателската му дейност е най-трайно свързана с Българската академия на науките (в Геологическия и в последните пет много плодотворни години в Географския институт) и със Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Специализира в Съветския съюз през 1960 г. по темата „Полева геология на нефта и газа“ и във Франция през 1968 – „Палеонтология и стратиграфия“. През 1967 г. придобива научната степен „кандидат на науките по геология и минералогия“ (сега „доктор“)¹⁾, а през 1984 г. – „доктор на геолого-минералогическите науки“²⁾.

Научната кариера на Тодор Николов в Българската академия на науките преминава през всички съпала на научното израстване – от младши научен сътрудник (15.01.1957 – 15.02.1968) и старши научен сътрудник (16.02.1968 – 30.08.1970) в Геологическия институт до член на Президиума на БАН (1988 – 1991) и професор в Геологическия институт (1.06.1996 – 31.12.2003). Ръководил е секцията „Палеонтология и стратиграфия“ в Геологическия институт (26.10.1999 – 31.12.2003) и е бил председател на Отделението по природо-математически и инженерни науки при Събранието на академиците и член-кореспондентите на БАН (18.07.2001 – 19.02.2009). Избран е като гост-професор в Географския институт на БАН (2.03.2004 – 31.01.2009).

Научната му кариера в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ преминава през званията *доцент* (1.09.1970 – 1.07.1979) и *професор* (2.07.1979 – 31.05.1996) и редица *ръководни длъжности*: ръководител на катедра „Палеонтология“ (1.01.1973 – 30.09.1991), ръководител на катедра „Геология и палеонтология“ (1.10.1991 – 30.03.1993), зам.-декан на Геолого-географския факултет (1.10.1972 – 30.09.1979), декан на Геолого-географския факултет (1.10.1979 – 31.05.1980), зам.-ректор на Софийския университет (1.06.1980 – 30.04.1987), член на Акаде-

мическия съвет на Софийския университет (1979 – 1989). От 14.11.1984 е чл.-кор. на БАН, а от 4.06.1997 г. – академик (действителен член).

Акад. Николов е бил председател на Президиума на Висшата атестационна комисия (ВАК) при Министерския съвет (1987 – 1990) и член на Президиума на Висшата атестационна комисия (2006 – 2011).

Той е изпълнявал редица други функции с национално и интернационално значение: член на Националния комитет по геология (от 1973 г.); председател на Националния комитет по геология (1992 – 2009); член на Националния комитет по Международната програма за геоложка корелация (1975 – 1989); зам.-председател на Националната комисия по стратиграфия (1979 – 1987); председател на Националната комисия по стратиграфия (1987 – 2002); член на Научния съвет на Геологическия институт при БАН (1968 – 1993; 1995 – 2010); председател на Научния съвет на Геологическия институт при БАН (18.05.2004 – 26.11.2010); член на Факултетния съвет на Геолого-географския факултет (1970 – 1993); член на Научната комисия по геологически и географски науки при ВАК (1980 – 1987); председател на Специализирания научен съвет по геологически науки при ВАК (1995 – 1998); член на СНС по геологически науки при ВАК (1978 – 1987; 1995 – 2006 г.); член на Съвета по наука и висше образование при Министерството на образованието, науката технологиите (МОНТ) (1995 – 1998); член на Управителния съвет на Националния фонд „Научни изследвания“ (1996 – 1999); председател на Програмния съвет на Българския Антарктически институт (1998 – 2007); член на Научния съвет на Географския институт при БАН (23.09.2004 – 25.06.2010); член на Научния съвет на Националния институт по геофизика, геодезия и география при БАН (28.10.2010 и продължава).

Независимо от щатната или обществената длъжност, която е заемал, той винаги е съчетавал практика, теория и преподаване. Забележително е умението му да работи в екип, като помага на своите колеги и се учи от тях. От горещите спорове и разминавания в мненията, от огорченията и разочарованията в съвместната работа с колегите е запазил спомена за творческите търсения и конструктивни решения, без които не са възможни постигнатите успехи.

Дългогодишното му сътрудничеството с френските колеги проф. Бернар Пейбернес и Ришар Цисак от Университета „Пол Сабатие“ в Тулуза, посветено на секвентната стратиграфия на долинкредната серия в България, е дало забележителни резултати, отразени в авторитетни списания във Франция, България, Англия и Швейцария.

Научната дейност на акад. Николов е многостранна и задълбочена. Той участва активно при подготовката, теренните изследвания и съставянето на „Геоложка

карта на България в М 1:100 000^с. Първи автор и съавтор е на част от отпечатаните картни листове, придружени с Обяснителни записки. Развива експертна дейност във връзка с търсенето и проучването на нефт и газ в Северна България и в акваторията на Черноморския шелф. С проф. Иво Сапунов съставят „Стратиграфски кодекс“, с който узаконяват процедурите за характеризиране на слоести, неслоести и смесени литостратиграфски единици и с този акт създават ред в тази толкова важна за геологията дейност. По линия на двустранно и многостанно научно сътрудничество работи по проблеми на Тетиса и етапите, свързани с неговото закриване. Като гост-професор в Географския институт на БАН е взел участие в ръководния екип във връзка с обсъждане на проблемите по изготвяне на „Геоморфоложка карта на Република България“, в М 1:50 000, от която са отпечатани 4 картни листа.

Акад. Николов е най-изявеният изследовател на долната креда у нас. На нея той посвещава системно редица свои трудове, в които прави важни регионални приноси. Особено впечатляваща е неговата монография (Nikolov, 1987), която заслужено е отличена с награда на БАН. Изследванията му обхващат следните проблеми: палеонтологията и стратиграфията, история на Земята и теория на еволюцията, регионална геология, литология (седиментология), палеогеография и палеоклиматология. В обширната област палеонтология и стратиграфия той изследва: таксономия и еволюция на амонитите; юрско-кредна граница; долнокредна стратиграфия и амонитна палеонтология; принципи и методи на стратиграфията, секвентна и събитийна стратиграфия. Неговите приноси са пречупени през призмата на собствени изследвания, свързани не само с долната креда, където е безспорен лидер. На името на акад. Николов са наречени 15 вида долнокредни амонитни таксона. С много оригинални приноси обсъжда следните теоретични въпроси: фактори, закономерности и възлови моменти в еволюцията на организмите; еволюция на екосистемите, еволюция на поведението; адаптация; кризи и катастрофални явления в еволюцията; влияние на орбитални фактори върху геоложкия летопис. Неговите регионални изследвания включват редица проблеми от геоложкия строеж и еволюция на отделни области от България, на други европейски страни, мобилни зони и орогенни прояви в Тетиса, полева геология на нефта и газа. Регионалните му изследвания у нас са свързани с Мизийската платформа, Предбалкана, Стара планина, а в чужбина – с палеоокеана Тетис, с Атласките планини на алжирска територия и други. В областта на седиментологията разглежда катастрофалните явления и цикличността в геоложкия летопис. Напоследък интересите му са насочени към актуалните за света регионални и глобални изменения в историята на Земята и особено на тези, свързани с промените на климата, фиксирани в геоложкия летопис.

С негово съдействие е организирана и успешно проведена първата Българска антарктическа експедиция. Той бе куратор на интердисциплинарната подводна археологическа експедиция в Созополския залив.

Акад. Николов е увлекателен и ерудиран лектор. Като преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от 1970 г. до 1997 г. е чел лекции по следните дисциплини: палеонтология, биостратиграфия, палеоекология, еволюционна палеонтология, стратиграфски принципи и практика, съвременни проблеми на геологията и редица спецкурсове (за студентите от специалност „Геология“), основи на палеонтологията и историчната геология (за студенти от Биологическия факултет) и първата част от курса по основи на историчната геология (за студенти от специалност „Археология“). Неговите университетски учебници „Биостратиграфия“ и „Основи на палеонтологията и историчната геология“ (трето издание) го характеризират като високо образован български учен и отличен университетски преподавател. Ръководил е общоакадемичния семинар „Съвременни проблеми на науката“ и е изнасял лекции под общото заглавие „Глобални предизвикателства пред човечеството“: „Динамичната Земя“ и „Ускорението на еволюцията и проблемът за устойчивото развитие“.

Изнасял е лекции не само в университетите в България, но и в редица чуждестранни университети: Университета в Дижон (1968, 1974), Университета в Тулуза (1974, 1990, 1994, 1996) и Университета „Пиер и Мария Кюри“ – Париж, Франция (1990, 1994); Университета в Атина, Гърция (1987); Университета в Тюбинген, ФР Германия (1987); МГУ „М. В. Ломоносов“ (1980) и Ленинградския университет, СССР (1989).

В качеството си на главен редактор на сп. „Доклади БАН“ (от юни 2006 г.) прави редица нововъведения и успява да го включи в световната система за оценка на публикуваните статии, известна като импакт-фактор (Thomson Reuters).

Акад. Николов е ръководител на българската част на проекта за преустройство на геодинамичната обстановка в Тетиса³⁾ и участник в редица международни научни проекти.⁴⁻⁷⁾

Забележителна е педагогическата дейност на акад. Тодор Николов. С много труд и всеотдайност той е създал научна школа, чиито членове достойно продължават щафетата, започната от великите геолози Ами Буе и Георги Златарски, в областите стратиграфия, палеонтология, палеогеография, тектоника, регионална геология. С работата си като преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е подпомогнал развитието на много талантиливи млади хора, които като него са се посветили на изследвания в областта на палеонтологията и стратиграфията. Имал е щастието, но и отговорността да работи с десетки дипломанти от специалността

„Геология“ (Геолого-географски факултет), в областта на еволюционната палеонтология (Биологически факултет) и по проблемите на научната терминология (Факултет по класически и нови филологии) при Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Под негово ръководство са разработени и защитени над 80 курсови работи и над 50 дипломни работи. Повечето от неговите дипломанти са изявени специалисти в геологопроучвателната практика и в областта на науката както у нас, така и в чужбина. Дългосрочна специализация при него са зъвършили седем млади специалисти (Елефтерис Димадис от Гърция, Емьоке Мисливец от Унгария, Хр. Пимпирев, М. Иванов, Кр. Стойкова и Й. Райчева, България). Единадесет от неговите дипломанти са и негови докторанти, защитили успешно научната степен „кандидат на науките“ („доктор“). Седем от неговите дипломанти и докторанти са хабилитирани учени – професори (Христо Пимпирев, Кристалина Стойкова, Марин Иванов и Искра Лакова) и доценти (Сава Джуранов, Полина Павлишина, Дария Иванова, Валери Сачански). От чуждестранните му специализанти Е. Димадис сега е старши геолог в Държавната геоложка служба на Гърция, отговарящ за геоложката карта на Северна Гърция, а Е. Мисливец е старши научен сътрудник в Унгарския геологически институт.

Работата с младите хора го обогатява, стимулира и радва. Много от неговите студенти със своята научна ерудиция определят съвременното ниво на изследванията в областта на историята на Земята и еволюцията на живия свят у нас. Техните постижения са известни извън границите на България. Твърде скромно той подчертава: „Никога обаче не съм преувеличавал своята роля в израстването на своите ученици“ и припомня надписа, поставен встрани от входа на Университета в Саламанка, Испания: „Университетът в Саламанка не дава това, което Господ Бог не е дал!“⁸. Успехите на преподавателите и техните студенти (ученици) са взаимни, защото „Не можем да научим хората на каквото и да е. Можем само да им помогнем да го открият у себе си“ (Галилео Галилей)⁹. Неговата дейност показва, че е успял да помогне на своите ученици да открият таланта и вътрешните си потребности от научни търсения. Не би имал този успех, ако сам не е изпитвал удовлетворение и радост от работата, ако не е виждал научните проблеми и не се е вдъхновявал от тяхното решаване. Стратиграфията му дава представата за дълбочината на времето, а палеонтологията му открива невероятния свят на еволюцията. Науката за него е генератор на творческа енергия и най-висока награда за отдаденото време и усилия.

По негова идея и под негово ръководство е изградена Учебно-научната база с Музей по палеонтология на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в гр. Елена.

Сред ученици в Музея по палеонтология на Софийския университет, 12.04.2011 г.

От ляво надясно на долния ред: В. Нейчев, М. Кузов, проф. Хр. Пимпирев, д-р Д. Желев; на горния ред: проф. М. Иванов, д-р С. Бенатов, доц. С. Джуранов, проф. К. Стойкова, Т. Н., доц. П. Павлишина, доц. В. Сачански

С цялостната си научноизследователска, организационна, преподавателска, обществена и научно-популяризаторска дейност акад. Николов е получил високо признание от съответните научни институции и научни организации. През 1994 г. е удостоен с почетната научна степен Doctor honoris causa, Université Paul-Sabatier, Toulouse, France, за фундаментални приноси в областта на палеонтологията и стратиграфията и за съвместни изследвания с френски учени в областта на геологията на Средиземноморския пояс. Той е удостоен със следните отличия: почетен чуждестранен член на Френското геологическо дружество (6.03.1978); награда за наука на СНР в България за 1978 г. (за книгата „Биостратиграфия“); награда на БАН – СУ в областта на науките за Земята за 1988 г. (за книгата „The Mediterranean Lower Cretaceous“); награда на БАН в областта на науките за Земята за 1994 г. (в колектив, за геоложката карта на България, М. 1:100 000). Той е почетен член на Сръбското геологическо дружество (2001) и почетен член на Българското геологическо дружество (2005). Съюзът на учените в България награди с диплом за високи научни постижения монографичния труд „Геология на България. Т. 2, част втора, „Мезозойска геология“, създаден от голям авторски колектив, с участието и под редакцията на чл.-кор. Иван Загорчев, чл.-кор. Христо Дабовски и акад. Тодор Николов.

На учебна практика със студенти в гр. Елена. С вярно чувство за поведението на студентите проф. Николов коментира намерения от тях надпис, чрез който горските предупреждават, че в гората има сеч. Уместен повод да се пошегуват, защото на някои студенти им предстои изпит след практиката. Юни, 1995 г.

Носител е на Юбилеен медал на Унгарския геологически институт (1976); Почетен медал на Карловия университет в Прага (1980); Орден „Кирил и Методий“ I ст. (1982); Почетен медал на Университета „Ян Пуркине“ в Бърно (1983); Почетен медал на Университета „Йотвъош Лоранд“ в Будапеща (1985); Юбилеен медал на Атинския университет (1987); Почетен медал на Южноилинойския университет САЩ (1987); Юбилеен медал „Св. Климент Охридски“ (1988); Юбилеен медал на Всесъюзния геологически институт, Санкт Петербург (1989); Златен медал на Университета „Пол Сабатие“, Тулуза, Франция (1994); Почетен знак на Софийския университет със синя лента (1996); Кавалер на ордена „Академични палми“, Франция (1998); Почетен медал „Проф. Марин Дринов“ на Българската академия на науките (2001); Почетен знак за изключителни заслуги към Българската академия на науките (2006); Почетен знак за значими научни постижения от Съюза на учените в България (2011); Грамота за Почетен член на Научно-техническия съюз по минно дело, геология и металургия (2011).

Обществената дейност на акад. Т. Николов се изразява в: член на Българското геологическо дружество (от 1955 г.); на Българското природоизпитателно дружество (от 1962 г.); на Френското геологическо дружество (от 1968 г.); на Асоциацията на геолозите от Парижкия басейн (от 1968 г.); член на АМОПА (АМОРА – Association des membres de Palmes académiques, France – Асоциация на носителите на ордена

С ректора на Софийския университет чл.-кор. проф. Иван Илчев и проф. Хр. Пимпирев, 23.09.2013 г.

„Академични палми“); член-основател на Българското екологическо дружество (1999 г.); член на National Geographic Society, USA (2007 г.). От 1957 г. е член на Съюза на учените в България. Бил е патрон на международни научно-технически конференции и е участвал в кръгли маси, организирани от НТС по минно дело, геология и металургия, и Съюза на учените в България, секция „Геолого-географски науки“, във връзка с важни за геологията проблеми. Участвал е в Международната подкомисия за Границата Юра/Креда (1982 – 2002)¹⁰ и на работната група за Тетис върху стратиграфията на Креда (1982 – 2004)¹¹.

Редакционната дейност на акад. Николов включва: член на редколегии (на „Трудове върху геологията на България“, серия „Стратиграфия и тектоника“, 1963 – 1967; на „Известия на Геологическия институт“ при БАН, серия „Стратиграфия и литология“, 1967 – 1970, на сп. „Природа и знание“, 1985 – 2000 г., на сп. „Природа“, 1986 – 2000); секретар на редколегията (1968 – 1970) и главен редактор (1980 – 1982; 1998 – 2000) на „Списание на Българското геологическо дружество“; главен редактор на сп. „Палеонтология, стратиграфия и литология“ (1990 – 1993) и на поредицата „Фосилите на България“ (1990 – 2004); член на Редакционния съвет на сп. *Geologica Balcanica* (от 1995 г. и продължава) и на „Доклади на БАН“ (1996 – 2004), както и на Редакционната колегия на „Доклади на БАН“ (2004 – 2006), а от 2006 г. е главен редактор на това списание.

Акад. Николов е активен участник в организацията и успешното провеждане на редица международни научни прояви у нас и в чужбина: 1) VII конгрес на КБГА (член на техническата комисия на Оргкомитета и ръководител на научната екскурзия в Северозападна България в участъка с. Боровци – Монтана – с. Долни Лом и по маршрута Ботевград – Девня) (1965); 2) Международен симпозиум по проблемите на границата Юра/Креда в България (член на Оргкомитета, редактор, съвместно с И. Сапунов, и автор на основните раздели от Гида за екскурзиите) (1977); 3) Reunion extraordinaire de la Société géologique de France en Bulgarie (ръководител на научната програма и редактор съвместно с Ж. Иванов на Гида за екскурзиите) (1985); 4) Международен симпозиум по стратиграфия на Медитеранската долна креда (Председател на Оргкомитета и автор на Гида за екскурзиите) (1987); 5) XIV конгрес на КБГА (член на Оргкомитета и председател на комисията по палеонтология и стратиграфия) (1989); 6) First International Subregional Meeting on the Geological Heritage in South-Eastern Europe UNESCO (доклад на пленарно заседание; съавтор на Гида за екскурзията в Северозападна България) (6 – 12 май 1995); 7) SMED Meeting for the preparation of the 32 Int. Geol. Congress (Napoli, Italie, 30.03. – 3.04.2000).

Акад. Николов има над 280 публикации, включително 171 научни статии и студии, 9 монографии и книги, 2 университетски учебника, 12 учебно-методични ръководства и статии по проблемите на висшето образование, над 100 научнопопулярни статии. Има публикации в България, Франция, Германия, Англия, Испания, Русия, Австрия, Украйна.

Неговите трудове са цитирани в общо над 580 научни труда. Установени са 1600 цитирания: в научни статии и студии – над 1335; в монографии – над 250; в университетски учебници, справочници и речници – над 74, от които в страната – над 1262 цитирания, и в чужбина – над 397 (в чуждестранни научни статии – над 255 цитирания, в монографии – 110, и в университетски учебници и др. – 32 цитирания). Освен в България трудовете му са известни във Франция, Русия, Швейцария, Англия, САЩ, Япония, Канада, Аржентина, Тунис и други. Пълната справка за цитиранията обхваща 56 стр.

Книгите на акад. Николов намират широк отзвук и признание в българския и чуждестранния печат. Тридесет и осем изтъкнати учени дават положителни оценки. За учебника по *биостратиграфия* са написани отзиви в *Geologica Balcanica* (1978), във *Вестник на Ленинградския университет* (1979) и в *Списанието на Българското геологическо дружество* (1980); за *книгата за амонитите* – в *Geochronique* (1983); за „*Възникването и еволюцията на живота*“ – във в. „*Орбита*“ (1983); за „*Дългият път на живота*“ – във в. „*Софийски университет*“ (1983), в. „*Отечествен*

фронт“ (1983), сборник „Човек, еволюция, космос“ (1984), вестник „АБВ“ (1985), сп. „Природа“ (1994), Europal (European Paleontol. Association, Geneve) (1995). Книгата „Континенти и океани – вечното движение“ намира заслужен отзив в Geochronique (1993), сп. „Природа и знание“ (1993), сп. „Природа“ (1993), а книгата „Основи на палеонтологията и историчната геология“ – сп. „Природа“ (1997), сп. „Обучението по география“ (2003), Списание на БАН (2003), Списание на Българското геологическо дружество (2009 и 2013). Рецензия за книгата „Империя на динозаврите“ публикува в „Дума“ (2005), Списание на БАН (2013). За „Глобални изменения на климата в историята на Земята“ са поместени отзиви в Списание на БАН (2011 и 2012), сп. „Наука“ (2012).

През 1991 г. БНТ, Ефир 2, в рубриката „Присъствие“ излъчва филм-очерк за дейността на чл.-кор. проф. Тодор Николов по сценарий на Е. Иванова, режисьор Н. Петрова.

Българската научна общественост заслужено се радва на високото международно признание – Доктор хонорис кауза на чл.-кор. проф. Тодор Николов: сп. „Природа и знание“ (1994), сп. „Природа“ (1994), Списание на Българското геологическо дружество (1995), Списание на БАН (1995), Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“, ГГФ (1996), и справедливо го приема като признание за българската геоложка наука. Успехът носи радост, когато е споделен, а споделен със съратници, колеги, учени от различни области, ученици, почитатели, е тържество за всички^{14, 15}. Отговорност е да бъдеш учен, особено от такава величина, но е и голямо щастие да бъдеш учен сред общност, която има толкова чувствителен рецептор за наука.

Неуморната високопродуктивна дейност на акад. Тодор Георгиев Николов можем да си обясним с невероятната му самоорганизация, нестихващ научен интерес, удовлетвореност и всеотдайност в науката, умение да привлича и заразява със своя ентузиазъм по-младите и с изключителната му отговорност към себе си и към работата, с която се заема. Той е пример за учен с непримирим търсещ ум, за ръководител с научен морал и самовзискателност, за българин с гражданска съвест и позиция, за отдаден съпруг, баща, дядо и прадядо.

Учени с такъв богат научен опит, национален и международен научен авторитет и неутолимата жажда за търсене на решения на непрекъснато възникващите научни проблеми, са национално богатство. Нека му пожелаем още дълги години да твори и да създава творци и последователи сред интелигентната българска младеж.

БЕЛЕЖКИ

1. Николов, Т. 1966. Стратиграфия на долната креда в част от Североизточна България. Кандидатска дисертация. Геологически институт при БАН, 1966, 455 с.
2. Николов, Т. 1983. Стратиграфия на долнокредната серия в Средиземноморската област. Дисертация за научната степен „доктор на геолого-минералогическите науки“. Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 1983, 450 с.
3. Преустройство на геодинамичната обстановка в Тетиса по време на австрийската орогенеза и нейната роля за изграждането на Балканидите. Българо-френски проект – част от международната програма „Тетис“ на ЮНЕСКО (1986 – 1992).
4. IGCP Project 198: Evolution of the Northern Margin of Tethys (1985 – 1990).
5. IGCP Project 262: Tethyan Lower Cretaceous (1987 – 1990).
6. Project “Geological Heritage of South-Eastern Europe“ (1995–1999).
7. IGCP Project 343: Stratigraphic Correlation of peri-Tethyan epicratonic basins (1993 – 1996).
8. Време е да кажа „Довиждане“ (Time To Say Goodbye). Слово на Юбилейното честване на 80-ата годишнина в Аулата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – 12.04.2011 г.
9. We cannot teach people anything; we can only help them discover it within themselves. Galileo Galilei
10. International Subcommission on the Jurassic/Cretaceous Boundary (1982 – 2002).
11. Tethyan Working Group on Cretaceous Stratigraphy (since 1982 – 2004).
12. Маврудчиев, Б. (12.04.2011). Житейският път на акад. Тодор Николов. Доклад пред събранието, посветено на 80-годишния юбилей на академика в Аулата на СУ „Св. Климент Охридски“.
13. <http://www.geology.bas.bg/~tnikolov> Информация за дейността на акад. Т. Г. Николов
14. Цанков, Ц. (2006). Един радостен и плодотворен юбилей – акад. Тодор Николов на 75 години. – Сп. БАН, СХІХ, 2, 66 – 70.
15. Маврудчиев, Б. (2011). Академик Тодор Николов на 80 години. Сп. „Минно дело и геология, 3 – 4, с. 24.

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

- Николов, Т. (1977). *Биостратиграфия*. София: Наука и изкуство.
- Nikolov, T. (1982). *Les ammonites de la famille Berriasellidae Spath 1922* (Tithonique superieur-Berriasien). Sofia: Bulgarian Academy of Sciences.
- Николов, Т. (1983; 1994). *Дългият път на живота*. София: Наука и изкуство
- [Николов, Т. (1986). *Долгий путь жизни*. Москва: Мир].

Nikolov, T. (1987). *The Mediterranean lower cretaceous*. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences.

Nikolov, T. (1991). *Continents and oceans - perpetual motion*. Sofia: Sofia University Press “St Kliment Ohridski”.

Николов, Т. (1996). *Основи на палеонтологията и историчната геология*. София: Унив. Изд. „Св. Климент Охридски“. София: Комливес.

Николов, Т. (2009). *Основи на палеонтологията и историчната геология*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“.

Николов, Т. (2013). *Основи на палеонтологията и историчната геология*. София: Унив.изд. „Св. Климент Охридски“.

Николов, Т. & Иванов, М. (2000). *Ръководство за теренни изследвания по палеонтология и стратиграфия*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“.

Nikolov, T. & Sapunov, I. (2002). *Stratigraphic code of Bulgaria*. Sofia: Academic Publishing House “Marin Drinov”.

Nikolov, T. & Minkovska, V. (2003). *Empire of the dinosaurs*. Sofia: Academic Publishing House “Marin Drinov”.

Николов, Т. (2006; 2013). *Глобални предизвикателства пред човечеството: Академични лекции*. София: Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“.

Николов, Т. (2011). *Глобални изменения на климатите в историята на Земята*. София: Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“.

Nikolov, T. (1960). Амонитна фауна от валанжина в Източния Предбалкан (La faune d'ammonites du Valanginien de Prebalkan oriental). *Travaux sur la geologie de Bulgarie, ser. Paleont.*, 2, 143 – 206.

Николов, Т., Рускова, Н. & Минковска, В. (2005). Палеогеография на България през раннокредната епоха. *Проблеми на географията*, кн. 1 – 2, 10 – 26.

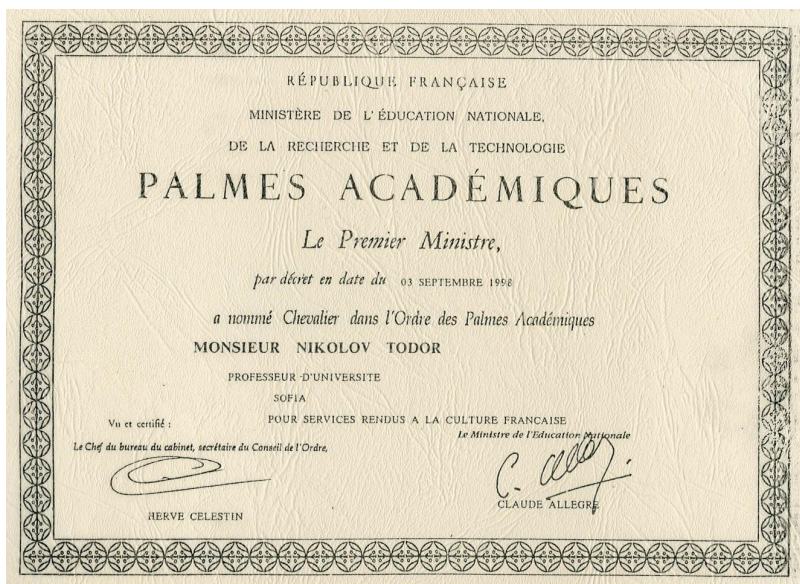
Николов, Т. (2006). Явления на катастрофална седиментация в българския горноюрски-долнокреден летопис. *Списание на БАН*, 119, 3 – 9.

Ivanov, M., Stoykova, K. & Nikolov, T. (2007). Damyanovo Formation (new formation) in the Lower Cretaceous of the western fore-balkan (North West Bulgaria). *C. R. Acad. bulg. Sci.*, 60, 407 – 418.

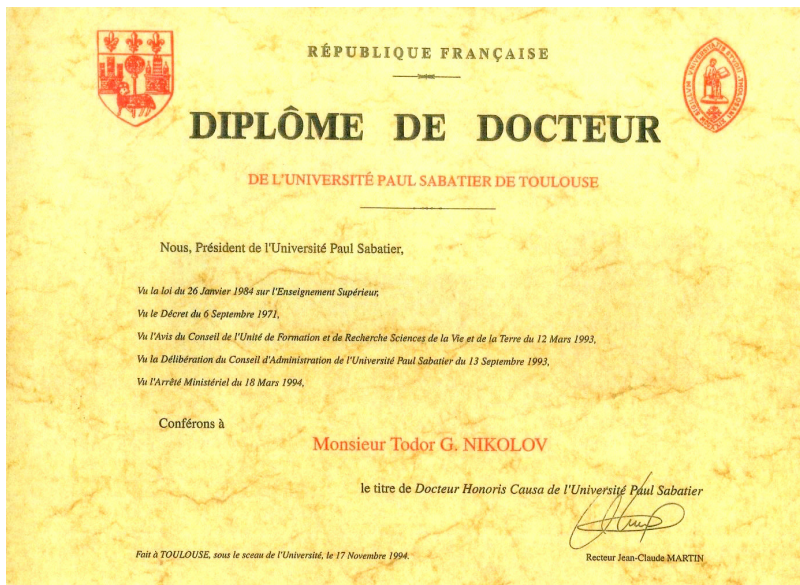
Nikolov, T., Ruskova, N. Ivanov, M. & Minkovska, V. (2007). Main features of the Lower Cretaceous in Bulgaria. *C. R. Acad. bulg. Sci.* 60, 419 – 428.

Николов, Т. (2007). Науката срещу страха. *Списание на БАН*, 120, 21 – 28.

Николов, Т. (2007). Астрономични и орбитални въздействия върху геоложкия летопис. Национална конференция „Геонауки – 2006“. София, *Списание на Българското геологично дружество*, 68(1 – 3), 7 – 22.

Проф. Т. Г. Николов, Кавалер на ордена „Академични палми“, Франция (1998)

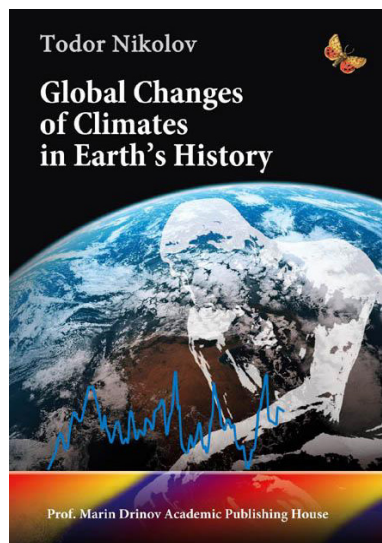

Диплом „Doctor honoris causa“ от Университета „Пол-Себатие“ в Тулуза, Франция, присъден на чл.-кор. проф. Т. Г. Николов (1994).

Книги на акад. Тодор Георгиев Николов

Книги на акад. Тодор Георгиев Николов

PROFESSOR TODOR GEORGIEV NIKOLOV, A GEOLOGIST

Abstract. The article traces briefly the life and work of Acad. Prof. Todor Georgiev Nikolov from his high school years to a world-class scientist. Deserved recognition is given to his research achievements in the field of geology, paleontology, evolution of the Earth, global environmental problems as well as to his teaching success in the education of students-geologists and geographers. Commented are his contributions as an organizer and leader of research institutions, national and international scientific forums. Reflected are his national and international awards.

✉ **Zdravka Kostova, DSc. (Rtd.)**

Department of Information and In-service Teacher Training
University of Sofia
224, Tzar Boris III Blvd.
1619 Sofia, Bulgaria
E-mail: zdravkakostova@yahoo.com